van Germaansch, doch van de Amerikaansche zending en die van het Europeesche vasteland.

Een bezwaar is, dat op deze wijze de Engelsche zending wordt uitgeschakeld, want het gaat toch niet aan deze zonder meer onder de Amerikaansche zending op te nemen; en evenmin kan ze bij de zending van het vasteland worden ondergebracht. Trouwens, in de nadere karakteriseering der beide zendingen, gelijk Prof. Richter ze geeft, is het ook zeer moeilijk voor de Engelsche zending een plaats te vinden. Het is ons niet duidelijk, waarom alzoo gehandeld wordt.

Ook kunnen wij ons niet vereenigen met de kwalificatie der Amerikaansche zending als „gereformeerd", en die der zending van het vasteland van Europa als „luthersch". Het schijnt ons toe, dat deze namen aanleiding tot misverstand kunnen geven. Het ware o.i. beter geweest van Amerikaansch-methodistisch te spreken. En wie onzer zou voor zijn rekening willen nemen, om de zending van Nederland „luthersch" te noemen?

Al deze bezwaren zouden ondervangen zijn geweest, indien van Angel-Saksische en van Germaansche zending was gesproken, al zullen wij niet ontkennen, dat ook deze onderscheiding niet feilloos is.

Doch ter zake. Prof. Richter grijpt zijn beschouwing over de conferentie van Stockholm aan als een gelegenheid, om op het onderscheid tusschen de beide genoemde zendingsbewegingen te wijzen. En het is altijd de moeite waard naar een man als Richter te luisteren. Wij geven dan gaarne aan hem het woord, op vrije wijze weergevend het gedeelte van zijn artikel over Stockholm, dat op het punt in kwestie betrekking heeft.

Stockholm beteekent een program. De beide hoofdstroomingen, die de conferentie beheerschten, worden niet geheel juist weergegeven, wanneer men ze Amerikaansch oppervlakkig kultuuroptimisme en luthersch-continentale innerlijkheid noemt.

Het lutherse vasteland van Europa is door zijn aard en geschiedenis aangelegd op een steeds opnieuw indenken van en verzinken in den rijkdom van Gods genade en waarheid, en heeft zijn zaligheid gevonden in het nemen uit Gods volheid van genade voor genade.

Amerika heeft echter het zwaartepunt gelegd in de daad; het Christendom is practisch. Daartoe is Amerika gekomen allereerst door zijn actieven aard, een grondtrek van zijn nationaal karakter; en bovendien door de practische vraagstukken, waarvoor het zich bij de oprichting en inrichting der kerken geplaatst zag.

Zonde en genade zijn het schiboleth der continentale kerken, en de hoeveelheid arbeid het schibboleth der Amerikaansche kerken.

Het Christendom wil echter beide zijn: boodschap en dienst. In de continentale kerken is het brengen van de heilstijding op den voorgrond gezet, terwijl meermalen aan den dienst is tekort gedaan; in Amerika heeft men het zoo druk met honderdvoudigen arbeid, dat men geen tijd heeft om over de boodschap na te denken. Beide richtingen loopen gevaar eenzijdig te worden.

Hierbij blijft het niet; want, gelijk Prof. Richter opmerkt, in de ethiek belijden wij eenerzijds de absoluutheid der geboden Gods, en anderzijds het slechts aanwezig zijn van een klein beginsel der gehoorzaamheid bij de geloovigen.

Wat zien wij nu bij de Amerikanen? Deze, levende in het land der onbegrensde mogelijkheden, aanvaarden de taak der volmaaktheid, hun door de ethiek gesteld, met vroolijk optimisme; wat God hun opgedragen heeft, meent men ook te kunnen volbrengen. Omdat het Koninkrijk Gods de hoogste taak is, ons opgelegd, moet het mogelijk zijn, dat menschen van goeden wille dat Koninkrijk ook kunnen verwerkelijken met vereende krachtsinspanning. Wordt deze meening door den Bijbel weersproken, dan zet de Amerikaan zulk een Schriftwoord kortweg aan den kant. Theologisch worden dus de grenzen voor het menschelijk handelen uitgewischt.

Deze wel zeer oppervlakkige en onschriftuurlijke handelwijze brengt bij de Amerikaansche christenen een dubbele afwijking als vanzelfsprekend mee. Ja, daar de zending bij deze Christenen een overwegende plaats inneemt, kunnen wij zeggen, dat de Amerikaansche zending hiermee gestrand is op de klip van de Duitsche Aufklärung en van het rationalisme! Mij dunkt, dat hieruit reeds afdoende blijkt, hoe onjuist men handelt, de Amerikaansche zending „gereformeerd" te noemen. Wat Richter van deze zending zegt is evenver verwijderd van gereformeerd Christendom als het Oosten is van het Westen.

Maar wijzen wij op de tweevoudige afwijking, waartoe het standpunt, boven uiteengezet, Amerika gebracht heeft.

Eenerzijds heeft men de volstrekte eischen Gods tot een maat teruggebracht, dat men ze kon volbrengen. De groote ethische taak wordt in concrete, op zichzelf staande doeleinden opgelost, die men een voor een kan nastreven en vervullen; de drooglegging van Amerika en het onwettig verklaren van oorlogvoeren worden als mijlpalen beschouwd op den weg der menschheid naar boven naar het Koninkrijk Gods!

Anderzijds richt men den blik op hetgeen men bereikt heeft, of meent bereikt te hebben, of in afzienbaren tijd bereiken zal, en wendt men den blik af van de vreeselijke gebreken en fouten en tekortkomingen, die aan alle kanten te zien zijn. Men overschat zijn zedelijke kracht en verliest daardoor het inzicht in de ontzettende macht der zonde. En omdat men de zonde niet kent, kent men de genade niet. Jezus wordt „krachtbron" en de kerk „krachtcentrum".

Wie dit alles leest, voelt, dat geen meer veroordeelend vonnis over de Amerikaansche zending kan worden gestreken; hiermee is die zending voor een groot deel naar het terrein van maatschappelijken en politieken arbeid teruggebracht, en van haar evangelisch karakter ontdaan. Tot ons leedwezen zijn wij niet genoegzaam met de zending der Gereformeerde kerken in Amerika op de hoogte in bijzonderheden; maar het staat voor ons vast, dat deze niet onder dit vernietigend oordeel van Prof. Richter vallen; en wat de andere zendingsactie in Amerika betreft, wij spreken den wensch uit, dat Dr Henry Beets, medewerker aan dit blad, ook zijn oordeel eens over de Amerikaansche zending geve.

Temeer, omdat Richter nog meer zegt. Hij verklaart toch, dat het karakter der zending van 't Europeesch vasteland voor den Amerikaan ook moeilijk te verstaan is en hem eveneens minderwaardig toeschijnt.

Zij willen het Rijk Gods verwerkelijken; wij zeggen, dat het Godsrijk komt door de heerlijkheidsopenbaring van boven zonder ons toedoen. Zij meenen: indien de broederliefde het hoogste gebod is, zoo is de strijd tegen den oorlog onze dringendste plicht; wij zeggen, dat de oorlog bij deze bedeeling behoort en tot het einde zal blijven. Zij besteden veel geld en kracht, om hun inzichten verwerkelijkt te zien, en de toekomstige oorlogen onmogelijk te maken door allerlei scheidsgerechten; wij wijzen hun op de vreeselijke macht der vijandschap onder de volken, die den volkenbond en het Haagsche scheidsgerecht voor hun brutale machtspolitiek misbruiken. Zij stellen een aantrekkelijk program van het „sociale Evangelie" op, om alle misstanden met blijde kracht te lijf te gaan; wij trachten hun duidelijk te maken, dat elk levensterrein zijn eigen wetten heeft, die niet door een welgemeende geestdrijverij op zij kunnen worden geschoven. Zij heffen vertwijfeld de handen omhoog en roepen: wat de wereld tegenwoordig noodig heeft is niet theologie, maar daad!

Boodschap of dienst! Is dit, mag dit de tegenstelling zijn en meer en meer worden tusschen Amerika en Europa? Wee onzer, roept Prof. Richter uit, indien het zoo zijn zou. Maar zie hierin nu de beteekenis van Stockholm, dat de conferentie aldaar met alle kracht heeft geleerd: boodschap en dienst!

Het valt niet moeilijk aan te wijzen, welke beteekenis deze dingen hebben voor de zending. De protestantsche zending is langen tijd gedreven door het motief van het medelijden met het stervende heidendom. „En de tallooze nieuwe wonden, welke de dusgenaamde christelijke volken den heidensche volken hebben geslagen door slavenhandel, opium en alkohol, door brutale berooving en uitbuiting, door onderwerping en overheersching, ... de steeds zich vermeerderende crisissen, welke over de niet-christelijke volken uitbreken, daar land na land in den stroom der moderne kultuurontwikkeling getrokken wordt, en de daarmede gepaard gaande industrialiseering der arbeidersmassa's, en de overstelping der volken met een atheïstisch-materialistische of een onzedelijke literatuur, en de onophoudelijke inzinking der religieuse krachten en sociale samenbindingen, die eertijds deze volken in stand hielden, ... dit alles en nog zooveel meer zijn evenzoovele dringende oproepen tot hulp, tot uitbouw van het „social gospel" naar alle zijden, tot dienst."

In zooverre kan aan Amerika de hand worden gereikt. Het gaat echter niet aan, om aan de zending deze taak op te leggen. Zending blijve zending: het brengen van het Evangelie aan de niet-christelijke volken, het planten van 'Christus' kerk, de christianiseering als einddoel van alles. Het is de prediking van den heiligen God, den Vader van onzen Heere Jezus Christus, zegt Richter, welke het antieke heidendom heeft overwonnen. En deze prediking is ook nog heden de overwinningsbanier der wereldzending.

J. D. W.

PERS-SCHOUW.

Uit vuilnis een sententie

Het zijn verdienstelijke menschen, die uit vuilnishoopen van Egypte en andere oostersche landen documenten halen om het antieke wereldbeeld te kunnen construeeren. Deze menschen doen een edel bedrijf; want voor veel onderzoekingen hebben ze inderdaad niets anders dan vuilnishoopen, om hun van dienst te zijn. Bewonderenswaardig is daarbij vaak hun scherpzinnigheid in het reconstrueeren van een scherf tot vaas, van een briefje tot een boek, van een kladje tot een kommentaar.

Maar wee den man, die ter verrijking van den geest bij voorkeur in mestvaalten scharrelt, als hem een rijke en vooral zindelijke litteratuur ten dienste staat. Zijn bedrijf is niet edel; want wat hij vindt, verontreinigt de handen naar christelijke zede (het is wat vies) en verontreinigt de handen niet eens naar joodsche zede (want bij de joden is kanoniek wat de handen verontreinigt; en onze scharrelaar schrijft altijd apokriefe dingen). En zijn scherpzinnigheid wordt alleen opgewekt door leelijke gedachten. Vrij weergegeven, en, naar ik meen, meer naar de waarheid omgebogen, past op hem De Genestets:

> Die in te weinig dingen
> Slechts zonde vindt en schuld,
> Van leelijke gedachten
> Is vaat zijn ziel vervuld.

Daar heeft onlangs iemand uit een vuilnishoopje van Harderwijk een kladje opgescharreld en het aangegrepen als ontdekking. Het „Handelsblad" mag er het eerst van profiteeren. Hoor en wees verbaasd:

> Men schrijft ons:
> Ook in de Geref. Kerken der classis Harderwijk schijnt het rumoerig te worden. Deze classis heeft een sententie uitgesproken en gezorgd, dat getypte afschriften zóó overvloedig verspreid werden, dat deelen van dat actestuk langs den weg waaien. Uit een afgescheurd stuk, met vet besmeerd, lezen we het volgende:
> „Uwe commissie meent bescheidenlijk, dat hiermee aangetoond is, dat het bezwaar van de B.B. (broeders) O. en K. (wie zijn die O. en K.?) ongegrond is, en heeft daarom de eer u voor te stellen, dat, indien uwe vergadering met haar advies accoord gaat, dat advies aan O. en K. terlezing wordt toegezonden, terwijl uwe vergadering, nevens hare instemming, de verwachting uitspreke, dat zij hun gravamen, als zou Vraag 81 van den catechismus, de laatste zinsnede, in strijd zijn met Gods Woord, zullen opgeven!"
> Nu begrijpen we van deze zaak geen syllabe, maar toch moeten we al dadelijk zeggen, dat dit slot zeggen wil: Gij B.B. moogt genadiglijk dit besluit even lezen en dan, mondje dicht, één!.... twéé!.... drie! opgemarcheerd! met de strop om den hals en tranen in de oogen naar uw kerkeraad en zeggen: Wij zullen nooit meer een gravamen indienen! Arme B.B.!
> Het papiertje droeg de handteekeningen van drie predikanten uit de classis, die zeker bestemd zijn om het „decretum horribile" (ipso facto) uit te voeren, indien de gang naar Canossa niet wordt ondernomen!

Arme inzender, broeder anonymus! Als we even gemoedelijk mogen praten, dan zouden we vragen: Wat weet jij ervan, jongetje, of het rapport zóó aangenomen is? Waarom laat jij zoo duidelijk zien, dat je van je eigen kerk (als je gereformeerd bent) of in ieder geval van de nette pers met nette kerknieuwsrubrieken geen nota neemt, maar wel van vuilnishoopjes? Je „snapt" geen syllabe van het kladje? Geen wonder. Maar iemand, die kerkelijke berichten volgt (zooals van een opvuller van een kerknieuwsrubriek mag vereischt worden) begrijpt er alles van; want de zaak heeft in alle kranten gestaan, maar zonder sensatie; het kleine tikje sensatie, dat er nog bij was, is haastiglijk weggedaan; en daarvan komt het natuurlijk dat het „Handelsblad" je niet verder het zaakje ingehámerd heeft. Maar weet je nu niet, dat zoo'n slotzinnetje uit het verwaaide concept-rapport moet voorafgegaan zijn door een heel breed betoog, waarin eerlijk op het bezwaar wordt ingegaan? En heb je zelf nooit tot iemand, die je wat vroeg gezegd, als je hem minstens tien velletjes hadt volgeschreven:

„Ik spreek de verwachting uit, dat U Uw bezwaar na deze toelichting nu wel zult opgeven"?

En was je toen ook een paus in Canossa?

Wees wijs, man, en besef, dat alleen in de Gereformeerde Kerken zooveel werk kán worden gemaakt en ook wórdt gemaakt van „gravamina".

Maar het is toch jammer, dat het briefje op zijn reis van Harderwijk naar Amsterdam geen promotie maakte in de behuizing. Want de pers die zulke dingen zoo maar opneemt, is niet beter dan de straatgoot, die ook maar alles slikt, wat men erin werpen wil.

Deze zin is natuurlijk weer erg clericaal. Ik weet het en lach er wat om. Want het vonnis „clericaal", geveld over wie in deze dagen de liberale pers van „N. R. C." en „Handelsblad" heel erg slecht vindt, was maar een der vele decreta horribilia van het „Handelsblad". En die decreteeren duizendmaal horribiler dan de classicalen.

Onder ons gezegd: de classis Harderwijk is heelemaal niet beroerd. Het spijt me wel voor je, maar 't is niet anders.

De bijbel bij christen-spiritualisten.

Merkwaardig is de manier, waarop in het blad „De Christen Spiritualist" dezer dagen, niet door een medewerker, maar door den redacteur C. J. v. Beemen in opzettelijke overname van een „verhandeling" van een lid, de gelijkenis van den rijken man en den armen Lazarus wordt „behandeld".

Eerst wordt van de gelijkenis een heel kromme uitlegging gegeven, welke met de eerst voor de hand liggende regelen van uitlegging van gelijkenissen spot. Geen wonder ook; want wie vindt het nog noodig, onder de anti-clericalen, eenig verband te zien en te erkennen tusschen Bijbel-onderzoek en wetenschap?

Vervolgens wordt, niet op gronden van tekstcritiek of zoo iets, maar louter omdat dit blad het zoo „ziet", beweerd, dat de gelijkenis niet van Jezus kan zijn.

> Begrijpelijk is het, dat vader Abraham in zijn taal zegt, dat de rijke man maar niet zoo kan overloopen van de eene sfeer tot de andere; om hooger sfeer te bereiken dient een weg van loutering te worden afgelegd; maar om dien armen stakkerd in de hel moedvol te stemmen, dat komt in Abraham niet op; hij zegt hem alleen dat hij niet overloopen kan, zooals hij daar nu is. Dat God niet eeuwig zal twisten, noch eeuwig den toorn behouden, zou voor den rijken man, die thans een arme is, een rijkdom hebben ingehouden grooter en grootscher dan zijn geheele aardsche bezit ooit geweest was; maar hieromtrent zweeg Abraham, genietende de hemelsche vreugde met Lazarus in zijn schoot.
> Zou, zoo die gelijkenis waarheid bevatte, ooit van genieten sprake kunnen zijn? Zou er een hemel kunnen bestaan van waaruit wij onze mede-schepselen en broeders konden zien in hun ellende en smart en hen

zelfs konden toespreken zonder een hand te kunnen uitsteken naar leniging?

Met den grootsten eerbied en ontzag gesproken, beware God ons voor zulk een hemel.

Dan liever met een zondaar als de rijke man in de hel, die medeleven toont met het lot zijner broeders, die op aarde achter bleven, dan in een hemel van zelfgenoegzaamheid, waar wij zijn gekomen door de verdienste van een z.g. goed aardsch leven. Zulk een hemel is ons dan niet bereid als een gevolg van Gods Vaderliefde, maar een plaats, die wij rechtens ons aardsche leven moeten bezetten.

Theologie in een handomdraai.

En de schrijver van de gelijkenis heet, alleen omdat hij zoo iets durft schrijven, een der „zeer kleinen en bekrompenen".

Merkwaardig is ook de volgende uitlating:

> Maar Abraham blijft onvermurwbaar. Met afwijzend gebaar geeft hij duidelijk te verstaan dat, indien zij Mozes en de Profeten niet hooren, zij zich ook niet zouden laten gezeggen door een, die uit den doode zou opstaan.
>
> Nu is het voor velen voldoende om daarmede aan te toonen de onmogelijkheid van het verkeer tusschen twee werelden, maar dit blijkt geenszins er uit. Al vindt, volgens deze gelijkenis, vader Abraham het overdadig, dat iemand uit den doode zou verrijzen om van het eeuwige leven te spreken „omdat de wereld daar toch niet naar zou luisteren", wordt dit inzicht van Abraham door Jezus zelf ter zijde geworpen door zijn eigen opstanding. En daarom kunnen wij dit gehcele verhaal als van Jezus alkomstig, niet als zoodanig van hem aannemen. Wij hebben alle reden aan te nemen, dat dit bijbelverhaal geen recht heeft op het etiquet „waarheid", weshalve wij het dan ook met een gerust hart ter zijde kunnen stellen.

Wij noemen deze dingen slechts, wijl ze duidelijk demonstreeren, op welke manier men zich wijs maakt, het spiritisme te kunnen vereenigen met den bijbel. Wat van den bijbel zoo overblijft, valt duidelijk te zien.

Theo-logisch denken.

Ds A. G. Wolf van Antwerpen schrijft in zijn blad „Stok en Staf" over het theo-logisch denken:

> Onder deze uitdrukking verstaan wij dat eigenaardig soort denken van den Christen, dat zich in de eerste plaats op God richt en in de tweede plaats op God en voorts, als had het zich nergens anders meer op te richten in het leven, altijd weer op God. Wie theologisch denkt, denkt lijnrecht naar boven. Zoo'n mensch gaat in zijn denken aan den kant van God staan, beziet het leven van dáár uit en bekommert zich eigenlijk slechts om de vraag, hoe Gods denken nagedacht en gerechtvaardigd kan worden in deze wereld. Voor wie theologisch denkt, bestaat er geen ander criterium dan het criterium Gods, zoodat, voor zijn besef, de vraag of iets waarde heeft of niet, rechtstreeks van uit God beantwoord moet worden.
>
> Ik geloof dat er ook in onze kringen steeds meer menschen komen die welbewust zóó en niet anders willen denken. Vroeger hebben ze het misschien anders gedaan. Ze zijn waarschijnlijk begonnen met het psychologisch denken dat rondcirkelt tusschen menschen en hun klein zielsgedoe en dat nooit uit die menschen los kan komen omdat het, als het er uit los kwam, op hetzelfde oogenblik op zou houden psychologisch denken te zijn. Of ze zijn begonnen met het ethisch-religieuse denken, dat denkt tot aan God, tot aan de heerlijkheid van Zijn wezen, maar dat nooit eens dieper doordringt en iets tracht te veroveren uit de ondoorgrondelijke diepten van het wezen van God zelf.
>
> Maar nu zijn ze min of meer genezen. Ik raad deze menschen aan, den brief aan de Romeinen eens te lezen en dan zeer bepaald van uit het gezichtspunt van dit zooeven aangeduide theologisch denken. Wat begint dit boek dan geweldig te leven! 't Is het klimaat van den Overkant dat ons omwaait; de opbeurende, waarlijk verjongende atmosfeer van Gods bergen, die ons tot stille zangers in de dalen maakt. Hier is de mensch nu eens waarlijk niets. Gods gerechtigheid wordt hier bezongen! Gods genade lacht! Gods uitweg gaat open! De wereld van Gods gedachten zet loodrecht van boven in deze wereld in en doorsnijdt haar als een oordeel, terwijl het aanrakingspunt van die beide genade en mysterie tevens is. 't Is God die verkiest, God die rechtvaardigt, God, die Zijn weg openbaart als al onze wegen menschenwegen, dat wil zeggen, dwaalwegen zijn gebleken. En het gevolg? Dat wij eindelijk, eindelijk wat kleiner van ons zelf gaan denken. Wij houden op, elkander te ontmoeten, waar wij elkander zoo graag ontmoeten willen nl. in onze grootheid, op de hooge bergen van wat wij zijn en wat wij hebben en wat wij kennen en we gaan elkander eindelijk opzoeken in het ontzaglijke vele wat wij niet zijn en niet hebben en in 't allerminst niet kennen.
>
> De hand dien wij aan elkander voelen wordt de hand van onze negativiteit, terwijl het eenige positieve wat wij overhouden God is en wat Hij denkt en doet en spreekt en wil en zegent. God wordt voor ons wat Hij is: de eerste. Hij blijft voor ons wat Hij was: de laatste. God leeft en wat wij waarlijk leven, leven wij uit Hem.
>
> Dit alles en nog zooveel meer leert ons de Romeinenbrief, omdat de schrijver, die de Geest is, ons het geheim ontdekt van het theologisch denken. En zulk een geheim ontdekt te hebben, is geen klein ding in een menschenleven.

Ook in dit artikel, evenals in het vorige, dat we hier een plaats gaven, laat ds Wolf iets zien van de overwinning van den gereformeerden geest, gelijk in den laatsten tijd deze zich al duidelijker doet zien en in haar resultaten valt te herkennen.

Ned. Chr. Radio-Vereeniging.

Niet alleen de N. C. R(eis) V., maar ook de N. C. R(adio) V. mogen spreken van een krachtige opleving en plotseling opkomenden bloei. Het Chr. Tijdschrift voor Radio merkt op:

> Die snelle groei is ook een verschijnsel bij onze vereeniging. In het najaar van 1924 werd, op initiatief van den tegenwoordigen secretaris, te Utrecht een vergadering gehouden van belangstellenden in de Christelijke radio-actie. Slechts vier personen waren tegenwoordig!
>
> Thans tellen we in bijna iedere plaats van Nederland onze leden en correspondenten, terwijl het ledental dagelijks met tientallen toeneemt en onze organisatie met eere genoemd wordt.
>
> Aanvankelijk vonden wij weinig sympathie. Buiten onzen kring sprak men van sectarisme; in eigen kring zag men met een medelijdenden glimlach toe.
>
> Hoe is dat in één jaar gewijzigd! Van alle zijden begint men de waarde van de nieuwe uitvinding in te zien!
>
> Ons klein maandblaadje werd eerst een weekblad van 8 blz. en verschijnt thans wekelijks met 16 kwarto pagina's.
>
> Onze bond is in de Regeerings-commissie voor den Draadloozen Omroep vertegenwoordigd en onze Voorzitter is van die Commissie Secretaris. Inzake de kerkdiensten is een regeling getroffen, waardoor in het komende jaar elken Zondag tenminste één dienst door bemiddeling van onze vereeniging wordt uitgezonden.
>
> Zoo is er alle reden tot dankbaarheid.
>
> Dankbaar denken we aan het vele, dat zonder vergoeding voor onze vereeniging is verricht door allen, die onze programma's vulden. Dank zijn we vooral verschuldigd aan Zijne Excellentie den Heer A. W. F. Idenburg, die den avond vóór Kerstmis 1924 onzen eersten omroepavond opende, die zijn machtig schild boven onze jonge organisatie ophief, die zijn naam aan onze vereeniging wilde verbinden, waardoor hij toonde vertrouwen te hebben in ons doel en in onze personen.

Het mooie van deze tweede N. C. R. V. is, dat, waar de eerste N. C. R. V. slechts aan eigen leden vruchten in den schoot werpt, tenminste (want ik heb niet graag ruzie) in meer directen zin, zij, de tweede N. C. R. V. in rechtstreekschen zin anderen deelen laat in haar zegeningen.

Roomsch—Rood.

„De Banier", het orgaan van den heer Kersten c. s., schrijft:

> Het is onnoodig te zeggen na al het geschrevene, dat wij heeler harte hopen dat dit pogen (het herstellen der coalitie) niet gelukke. Liever gaan wij den bangen strijd aan tegen de combinatie Rome—Rood, dan dat wij ons volk zien verlammen in de coalitie.

„De Waarheidsvriend" merkt naar aanleiding daarvan het volgende op:

> Inderdaad is wat hier geschreven werd kras, maar tevens ook onverantwoordelijk.
>
> Heeft de schrijver zich wel ingedacht, welke ellende hij met zijn advies over ons volk brengen zou?
>
> Want de combinatie Rome—Rood zou de macht van Rome niet inperken, maar integendeel uitbreiden. Zij zou tot de vernietiging kunnen leiden van het Protestantsch beginsel in Nederland, en daarmede geestelijke goederen, op welker bezit wij, Calvinisten, hoogen prijs stellen, verloren doen gaan.
>
> De Roomsch Katholieken zien nog met groote bezorgdheid op tegen het tijdstip van de „uiterste noodzaak". De Staatkundig Gereformeerden hebben zich met de combinatie al vertrouwd gemaakt.
>
> Beter ware 't, dat de laatsten de bede omhoog zonden: „En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze".

Het is goed, dat de heer Kersten maar eens zegt, wat hij aandurft. In dit opzicht valt hij ons werkelijk mee, al valt hij, voor wie nog 'n klein hoopje op z'n gezichtsvermogen hadden, in alle andere opzichten nu eerst recht tegen.

Joodsche exegese.

Ds Velders schreef over de Joodsche lezing en verklaring van Jesaja 40 : 1 het volgende in een zijner brieven.

> Wie onzer kent niet het aandoenlijke profetenwoord uit Jes. 40: „Troost, troost Mijn volk" Daardoor geeft de profeet toch de opdracht te kennen, die hij en zijn medeprofeten van God hebben ontvangen om Israël te troosten. Zuiver zendingswerk dus, want de Heere noemt Israël Zijn volk en Hij is hun God.
>
> Maar de joodsche zelfverheerlijking geeft aan de woorden een andere beteekenis. Er staat in het Hebr.: Nachamoe, nachamoe umie. Het werkwoord is hier in een bepaalden vorm gebruikt (Piel) en dan wil het zeggen: iemand adem doen scheppen, iemand troosten. De oproep Gods tot de profeten is dus om anderen te troosten en die anderen zijn dan de Israëlieten.
>
> De joodsche uitleggers zeggen ook dat het werkw. niet beteekent zich troosten maar anderen troosten. Maar wie getroost moet worden, staat er, volgens hen, niet bij. Zij laten het voorkomen alsof Gods opdracht om te troosten tot het volk komt. Dus zij lezen zoo: „Mijn volk troost!"
>
> En dan redeneeren zij verder: „Als iemand een huis of een wijngaard heeft en het huis gaat in vlammen op of de wijngaard wordt verwoest, wie moet dan getroost worden over het verlies? Toch zeker de eigenaar van het huis of van den wijngaard. Zoo was Israël Gods wijngaard en de vijanden hebben dien wijngaard geplunderd. Daarom spreekt God, troost Mij, mijn volk, troost Mij. Hoe kan Israël God troosten? Door den slechten weg te verlaten en den goeden weg weder te bewandelen. De troost over het verlies van Israëls volksbestaan, dus de verlossing uit de Goloes (ballingschap) ellende, komt niet van God, maar moet van het volk Israël zelf komen. Israël moet God troosten".
>
> Wat zegt U van zoo'n verklaring? Wie de joodsche theologie eenigszins kent, verwondert zich niet meer over zoo'n exegese, maar is het door zoo'n enkele verklaring niet duidelijk, dat de eigengerechtigheid, de joden geheel heeft verward?

Daar is de goede God bedroefd over, hetgeen de vijanden aan Zijn wijngaard deden en Hij roept den wijngaard (Israël) op om Hem te troosten.

Ja, ja, God heeft eigenlijk alles in handen van Israël en dan nu natuurlijk alles in handen van het jodendom gelegd. Welk een voortreffelijk geslacht moet dat toch zijn. Het heeft troost voor den hemel.

Het is niet voor niets, dat het Nieuwe Testament den Christus teekent óók onder den naam: paraklétos: trooster; en dat die naam ook aan den Geest gegeven wordt, in Wien Hij tot de Zijnen wederkeert. Ook in die dingen maakt God geschiedenis.

K. S.

BOEKBESPREKING.

K. Schilder. Dr A. Kuyper en het „Neo-Calvinisme" te Apeldoorn veroordeeld? (De rectorale rede van docent J. J. v. d. Schuit). Delft — Boekh. en Drukkerij W. D. Meinema, 1925.

Volgens bij „De Reformatie" bestaande gewoonte, heb ik zelf den plicht, dit geschrift aan te kondigen. Het is niet een gewone herdruk van de artikelen, die in dit blad over de rectorale rede van den Apeldoornschen docent verschenen zijn; hier en daar zijn wijzigingen aangebracht, is een enkele aanvulling gegeven en een en ander, indien het noodig scheen, verduidelijkt. Bovendien is de stof in paragrafen verdeeld, om de lezing gemakkelijker en overzichtelijk te maken. Met de uitgave in dezen vorm zoek ik de menschen te bereiken, die noodig hebben, dat ze over de verschillen tusschen gereformeerd en chr.-gereformeerd gaan nadenken. Naar ik meen, is het een eisch van alle tijden, maar niet het minst van onzen tijd, dat we geen verschillen dulden, dan die om Gods wille een scheiding onvermijdelijk doen zijn. En waar de toekomst zal noodig maken een samenwerking van al wat gereformeerd is, daar is voor de toekomst juist vereischt, dat men zich rekenschap geeft van hetgeen verdeelt en hetgeen zou kunnen samenbinden. De manier, waarop den laatsten tijd de christelijk-gereformeerde pers weer optreedt tegenover de gereformeerden, is wel een bewijs ten overvloede van de stelligheid van haar overtuiging, dat aan vereeniging niet alleen niet gedacht wordt, maar ook niet moet gedacht worden.

Als ik erop let, hoe docent v. d. S. al weer begonnen is, met mijn woorden te verdraaien, nadat mijn artikelen geschreven zijn, dan ben ik te meer overtuigd, dat een afzonderlijke uitgave zin had.

Later, indien noodig, wel iets meer over de manier, waarop op de kwesties werd ingegaan door den man, die ze aan de orde stelde. K. S.

Studia Catholica. Nieuwe reeks van „De Katholiek". Tweede jaargang, afl. I en II. Roermond, J. J. Romen & Zonen.

„De Katholiek" heeft onder de roomsch-katholieke periodieken altijd een eereplaats gehad, die het tijdschrift ten volle verdiende. Deze nieuwe reeks, onder den titel „Studia Catholica" staat op even hoog peil. Van de twee ons toegezonden nummers noemen wij de artikelen over:

Canisius de Voleinder (Prof. Mulder);
Economisch Pacifisme (P. Beaufort);
Quelques Reflexions sur le Mysterium Fidei (V. Cremers);
Melk en honig in de oud-christelijke doopliturgie (Prof. Schrijnen);
De profeet Jeremias (Prof. Keulers);
Dante Alighieri (Poelhekke, critiek op Verwey);
Grotius en het Volkenrecht (Prof. v. d. Grinten);
Abrahams Sieg über die Könige des Ostens, u.s.w. (over Gen. 14) (Prof. Heinisch);
Het Christendom en het oude Pompeii (de Waele);
Voorts een artikel over een passage uit Hieronymus en verder recensies etc.

Het feit, dat hier twee artikelen in vreemde talen geschreven zijn, bewijst wel, dat dit tijdschrift niet voor den al te ongeleerden man is; om het te kunnen lezen, is weliswaar theologische scholing niet een onmisbare voorwaarde, maar wel degelijk algemeene vorming. Maar wie van wat onder de Roomschen zich beweegt, kennis nemen wil, kan dit hoogstaande tijdschrift kwalijk missen. En voor een gereformeerde, die de „gave der onderscheiding" heeft en ook aanwendt tot „onderscheiding der gaven" is deze periodiek zelfs van groote waarde. Artikelen als hier verschenen over Grotius, over Jeremia, over Melchizedek en de kwestie van Genesis 14 hebben voor hem, om hun stelling nemen tegen liberale en criticistische opvattingen ook positieve waarde. Wat het Roomsche arsenaal bevat, kan voor een niet gering deel ook den gereformeerden strijder dienen. Alleen wie het nooit bekeken heeft, zooals sommige volksvertegenwoordigers, kunnen daarop onder groote woorden en met groote vrijmoedigheid hunnen grooten klomp grootelijks werpen. K. S.

„Bij Ons in 't Land der Saksers. Utrecht — G. J. A. Ruys' U. M. z.j. (maar toch 1925).

In dit boek zit niet veel aanvechtbaars na de 4e bladzijde. De omslag lijkt ons niet mooi.

En het titelblad is slecht gecorrigeerd. Een komma verkeerd en een punt te veel.

Maar voor de rest niets dan lof.

Dr J. Waterink, die, naar het titelblad mogelijk laat, niet alleen kan worden beschouwd als bijeenbrenger van de hier verzamelde studies, maar ook als bijeenbrenger van de auteurs (onder wie zijn naam, alweer op het titelblad, ten onrechte ontbreekt) en die, blijkens het eerste „woord vooraf" in beide qualiteiten is opgetreden, verdient voor dit werk grooten dank. Hij toont niet alleen nederlandsch, maar ook Saksisch te kunnen schrijven; misschien is dit laatste het eenige, dat hem van den doorsnee-Sakser zou kunnen vervreemden.